

Leszek S. DĄBROWSKI • Stefania ŚRODA-MURAWSKA
 Paweł SMOLIŃSKI

WSPÓŁPRACA PARTNERSKA WYBRANYCH MAŁYCH MIAST W POLSCE

Dr Stefania Środa-Murawska – *Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu*

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej
 Katedra Studiów Miejskich i Rozwoju Regionalnego
 ul. Lwowska 1, 87-100 Toruń
 e-mail: steffi@umk.pl

2

Mgr Leszek S. Dąbrowski, Lic. Paweł Smoliński
 – *Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu*

Wydział Nauk o Ziemi i Gospodarki Przestrzennej
 ul. Lwowska 1, 87-100 Toruń
 e-mail: l.dabrowski@doktorant.umk.pl; 281642@stud.umk.pl

ZARYS TREŚCI: Idea miast partnerskich jest koncepcją rozwijaną od czasu zakończenia II wojny światowej. W jej ramach miasta realizują wspólne cele gospodarcze, społeczne czy kulturowe. Do tej pory współpraca partnerska między miastami opisywana była głównie w kontekście miast dużych i średnich. W niniejszym artykule wypełniono lukę w badaniach współpracy międzynarodowej miast małych. Celem opracowania jest określenie ilościowego i przestrzennego wymiaru partnerstw zawartych przez wybrane małe miasta (od 10 000 do 15 000 mieszkańców) w Polsce. Ponadto dokonano oceny znaczenia współpracy partnerskiej oraz zakresu oddziaływania idei miast partnerskich na funkcjonowanie i rozwój małego miasta na przykładzie Nowego Miasta Lubawskiego. Wykazano, że analizowane małe miasta różnicują się pod względem liczby zawartych umów partnerskich, a najczęstszymi partnerami są miasta z najbliższej przestrzeni geograficznej – Niemiec, Czech i Ukrainy. Analiza treści umów partnerskich wskazuje, że cele nawiązywanej współpracy świadczą o bardzo dużym znaczeniu partnerstw dla małych miast w Polsce.

SŁOWA KLUCZOWE: Miasta partnerskie, miasta siostrzane, małe miasta, współpraca partnerska, Polska.

TWINNING OF SELECTED SMALL TOWNS IN POLAND

ABSTRACT: The idea of sister cities has been developed since the end of World War II. Within its framework, cities pursue common economic, social or cultural goals. Until now, twinning between cities has been described mainly in the context of large and medium-sized cities. This article fills a gap in research on international cooperation between small towns. The aim of the study was to determine the quantitative and spatial dimension of partnerships concluded by selected small towns (from 10 000 to 15 000 inhabitants) in Poland. The next part of the work was carried out on the example of a small town – Nowe Miasto Lubawskie. The importance of partnership cooperation was evaluated. The impact of the idea of partner cities on the functioning and development of a small town was also assessed. It was shown that analysed small towns differ in terms of the number of partnership agreements signed. The most frequent partners are cities from the nearest geographical area – Germany, Czech Republic and Ukraine. The analysis of partnership agreements shows that the idea of sister cities is very important for small towns in Poland.

KEYWORDS: Twin towns, sister cities, small towns, twinning, Poland.

2.1. Wprowadzenie

Celem tworzenia związków miast partnerskich była chęć pojednania narodów poprzez bezpośrednie spotkania obywateli miast (Kalitta 2012; Meyer, Gardzińska 2014; Nijander-Dudzińska 2014). Pierwsze umowy podpisano już w 1947 roku. Pionierami nowej idei były miasta niemieckie, francuskie i brytyjskie (Furmankiewicz 2001a, 2004; Szewczyk 2007; Kalitta 2008; Nijander-Dudzińska 2014). W kolejnych latach rozwijano ideę poprzez m.in. uruchomienie amerykańskiego programu twinningowego „People-To-People” (Furmankiewicz 2004) czy powołanie Rady Gmin Europy (obecnie Rada Gmin i Regionów Europy), której jednym z celów jest promowanie i wspieranie współpracy miast partnerskich (Szewczyk 2007; Kalitta 2012; Nijander-Dudzińska 2014).

W literaturze przedmiotu brak jednego określenia na zawierane związki pomiędzy miastami. W literaturze anglojęzycznej najczęściej stosuje się termin *sister cities* (pol. miasta siostrzane) (Campbell 1987; Horton 1990; Zelinsky 1990, 1991; Dai 2008) lub *twin cities* (miasta bliźniacze) (Galaskiewicz 1997; Oakes i in. 2007; Jayne i in. 2013). Natomiast w polskich pracach naukowych, jak i w dokumentach samorządowych najczęstszym określeniem są miasta partnerskie (Stręk 2005; Kalitta 2012). Niemniej, mimo różnego nazewnictwa idea przyświecająca tym związkom jest ta sama – utrzymywanie kontaktów pomiędzy społecznościami z różnych regionów lub krajów (Furmankiewicz 2004; Szewczyk 2007; Kalitta 2008; Bielecka 2011). Współczesna współpraca miast obejmuje wspólne działania na polach wymiany: informacji, kultury, gospodarki, sportu i turystyki czy promocji (Zygierewicz 2004; Bielecka 2011; Meyer, Gardzińska 2014; Nijander-Dudzińska 2014).

Najczęściej opisywanymi przykładami współpracy partnerskiej są te nawiązywane przez miasta duże (Stręk 2005; Musiał 2012; Kalisiak-Mędelska 2013; Faliński 2019) lub średnie (Parszewski 2006; Kalitta 2008; Czapiewska 2011; Gabryšová, Ciechomski 2018). W literaturze przedmiotu stosunkowo mało natomiast jest opracowań dotyczących współpracy nawiązywanej przez miasta mniejsze. Niniejsze badanie w pewnym sensie stara się wypełnić tę lukę. Celem opracowania było określenie ilościowego i przestrzennego wymiaru partnerstw zawartych przez wybrane małe miasta w Polsce. Ponadto dokonano oceny znaczenia współpracy partnerskiej oraz zakresu oddziaływania idei miast partnerskich na funkcjonowanie i rozwój małego miasta na przykładzie Nowego Miasta Lubawskiego.

W badaniu ilościowym, z jednej strony na podstawie liczby nawiązanych partnerstw oraz czasu ich powstania, dokonano oceny aktywności na polu współpracy międzynarodowej wybranych małych miast w Polsce. Z drugiej natomiast, analiza położenia danego miasta partnerskiego pozwoliła na określenie zasięgu przestrzennego partnerstw każdego z analizowanych miast. Dodatkowo oszacowano zakres oddziaływania idei miast partnerskich na rozwój miasta poprzez analizę treści zawartych umów partnerskich.

W zakresie przestrzennym analizie poddano wszystkie miasta, tj. 105 miast, liczących od 10 000 do 15 000 mieszkańców na koniec roku 2017. Uwzględniono zatem podzbiór miast małych, za które w literaturze przedmiotu w Polsce (Kwiatkowska-Sołtys 2004; Konecka-Szydłowska 2014; Sitek, Zuzańska-Żyśko 2014; Bartosiewicz 2016; Heffner 2016; Środa-Murawska 2019) uznaje się miasta liczące poniżej 20 000 mieszkańców.

Dane statystyczne dotyczące liczby mieszkańców odnoszą się do sytuacji z roku 2017, natomiast badania jakościowe przeprowadzone zostały w roku 2018.

W ujęciu ilościowym wykorzystanymi metodami w pracy są *desk research* oraz analiza treści. W ramach pierwszej z nich pozyskano informację o zbiorze miast, które w 2017 roku liczyły od 10 000 do 15 000 mieszkańców. Dane te pozyskano z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Następnie, w celu identyfikacji liczby miast partnerskich, ich położenia geograficznego oraz daty zawarcia umów, wykorzystano dane zamieszczone na oficjalnych stronach internetowych urzędów miast (Biuletyn Informacji Publicznej lub główna strona samorządu miasta). Na podstawie zebranych danych, przy użyciu oprogramowania ArcGIS i QGIS, wykonano opracowania mapowe przedstawiające rozmieszczenie przestrzenne analizowanych miast oraz liczbę zawartych umów partnerskich według krajów Europy.

Ustalenia celów nawiązywanej współpracy dokonano w trakcie analizy treści umów partnerskich. W badaniu wzięto pod uwagę 110 umów (z zawartych 324), które były publicznie dostępne na oficjalnych stronach urzędów miast. Przy wykorzystaniu tzw. chmury słów zobrazowano częstość występowania danych określeń.

Z kolei w celu scharakteryzowania głównych czynników warunkujących ideę tworzenia partnerstw, jak i ich zakresu przedmiotowego i przestrzennego na przykładzie Nowego Miasta Lubawskiego przeprowadzono badanie jakościowe. Badanie obejmowało przeprowadzenie wywiadu częściowo ustrukturyzowanego z przedstawicielem Urzędu Miejskiego ds. współpracy międzynarodowej. Wywiad dotyczył omówienia uwarunkowań oraz zakresu kooperacji międzynarodowej z oficjalnymi miastami i regionami partnerskimi.

2.2. Idea miast partnerskich w Polsce

Współpraca miast w Europie posiada już ponad 70-letnią tradycję. Jednak odmienna sytuacja geopolityczna po 1945 roku wpłynęła na zróżnicowany rozwój kontaktów międzynarodowych w państwach Europy Zachodniej i Wschodniej. Polska znalazła się w tzw. bloku państw socjalistycznych pod protektorem Związku Radzieckiego (ZSRR). Położenie po wschodniej stronie żelaznej kurtyny miało wpływ na możliwości zawierania związków partnerskich przez polskie miasta. W ramach państw „zrzeszonych” w bloku wschodnim miasta zawierały umowy o partnerstwie, jednakże w większości były to współpracy narzucone odgórnie przez aparat polityczny i nie prowadziły one do realnej kooperacji (Furmankiewicz 2001a, 2004; Żelazo 2001; Kalitta 2008; Nijander-Dudzińska 2014).

Pierwsze kontrolowane współpracy pomiędzy miastami rozpoczęły się w połowie lat 50. XX wieku, kiedy duże miasta Polski nawiązywały kontakty z miastami bloku wschodniego z obszaru Czechosłowacji, Bułgarii i ZSRR (Furmankiewicz 2004). Kontrola związków miast partnerskich odbywała się za pomocą Urzędów Wojewódzkich, a same kontakty często sprowadzały się do spotkań członków partii komunistycznych (Koćwin 1993; Kaczmarek 2000; Furmankiewicz 2004).

Lata 70. XX wieku to okres „odwilży politycznej”, kiedy to umożliwiono miastom nawiązywanie kontaktów z gminami z państw kapitalistycznych Europy Zachodniej, np. Belgii, Francji czy byłej Republiki Federalnej Niemiec (Furmankiewicz 2004; Kalitta 2008). Jednakże podobnie jak w latach poprzednich, związki miast były ściśle kontrolowane (Nijander-Dudzińska 2014). Kolejna dekada to zamknięcie granic Polski na skutek wprowadzenia stanu wojennego w 1981 roku, który spowodował całkowity zanik kontaktów międzynarodowych w Polsce na poziomie samorządowym (Furmankiewicz 2001a, 2004).

Dopiero na przełomie lat 80. i 90. XX wieku wskutek transformacji systemowej w Europie Środkowej i Wschodniej, polskie miasta uzyskały niezależność w kreowaniu własnej polityki partnerskiej. Nastąpiła dynamizacja ruchu miast partnerskich w całej Europie, w tym w Polsce (Furmankiewicz 2001a; Szewczyk 2007; Nijander-Dudzińska 2014).

Upadek ZSRR spowodował rozpad większości związków miast bliźniaczych ze względu na brak autentycznych i trwałych więzi pomiędzy mieszkańcami

(Hałas, Porawski 2003). Pomimo tego nieliczne z nich przetrwały do dzisiaj, wzmocnione doświadczeniem sytuacji politycznej w Europie po roku 1989 (Kalitta 2008).

Polskim miastom za modelowy przykład nawiązywania i rozwijania współpracy miast partnerskich posłużyły doświadczenia miast Europy Zachodniej. Dlatego w latach 90. XX wieku zdecydowana większość partnerstw w Polsce została zawarta z miastami z tego regionu Europy (Stręk 2005). W tym okresie szczególne znaczenie dla współpracy miast bliźniaczych w Polsce miały samorządy niemieckie. Jak wskazuje Furmankiewicz (2001b, 2004), przewaga miast z Niemiec jako partnerów miast polskich spowodowana była:

- dostępnością dedykowanych środków finansowych z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej (jeśli podpisana była umowa o współpracy pomiędzy miastami);
- dużą liczbą gmin niemieckich – potencjalnych partnerów miast polskich;
- bliskością geograficzną oraz powiązaniem gospodarczymi pomiędzy państwami;
- uwarunkowaniami historycznymi (chęć nawiązywania kontaktów przez gminy niemieckie z miastami należącymi do terytorium Niemiec przed II wojną światową).

Miasta Europy Zachodniej, w tym miasta niemieckie, miały istotny wpływ na kształtowanie demokracji lokalnych w krajach postsocjalistycznych (Brzozowska 1998), w tym w Polsce (Szewczyk 2007). Na początku XXI wieku przyjmowały rolę przewodnika wspierając swoje miasta partnerskie z obszaru Europy Wschodniej w pozyskiwaniu środków z funduszy przedakcesyjnych z Unii Europejskiej (Kalitta 2008).

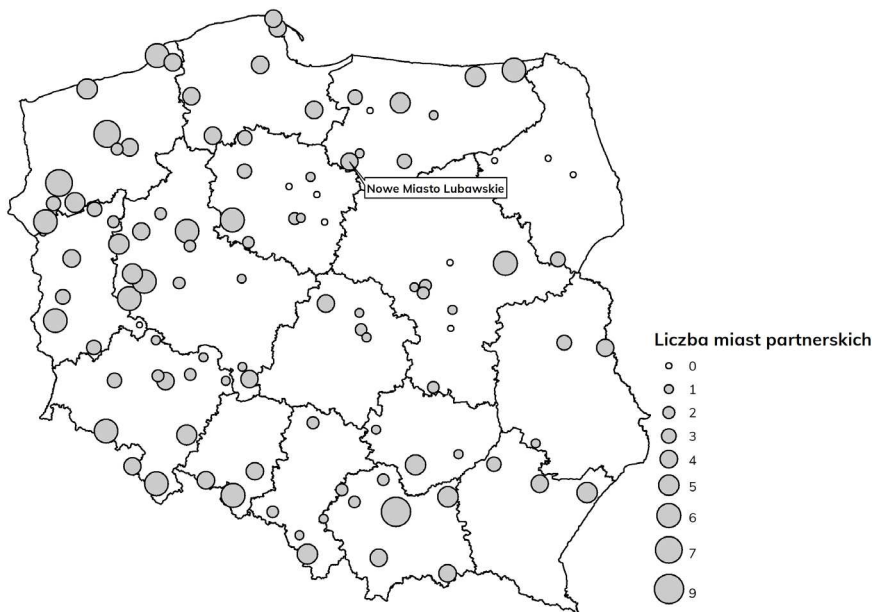
Wskazuje się, że przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej to polskie miasta były beneficjentem szeroko rozumianej pomocy materialnej i administracyjnej od swoich zachodnich bliźniaków, natomiast obecnie polskie samorządy stają się „mentorem” dla miast z Europy Wschodniej (w szczególności Ukrainy) oferując wsparcie na polu zarządzania w gminie, gospodarki komunalnej czy pomocy społecznej (Szewczyk 2007; Kalitta 2008).

Współcześnie zauważalne jest przejście z twinningu tradycyjnego, czyli opartego na współpracy w ramach kultury, sportu czy wymian zagranicznych, do twinningu nowoczesnego obejmującego rozwijanie współpracy gospodarczej, przygotowywanie projektów, pozyskiwanie wspólnych środków finansowych czy wymianę doświadczeń w zarządzaniu lokalnym (Hałas, Porawski 2003; Szewczyk 2007; Kalitta 2008; Piotrowska-Marczak 2010; Meyer, Gardzińska 2014).

Polskie miasta do lat 90. XX wieku nie miały możliwości niezależnego rozwoju idei miast partnerskich. Obecnie natomiast są one jednymi z najbardziej aktywnych miast w Europie pod względem liczby zawieranych związków partnerskich, tuż za samorządami miejskimi z Francji i Niemiec (Council of European Municipalities and Regions 2010).

2.3. Współpraca partnerska małych miast w Polsce

Rozpatrując problematykę współpracy partnerskiej małych miast w Polsce należy stwierdzić, że w 2017 roku każde miasto posiadało średnio trzy umowy partnerskie. Największy zbiór stanowiły miasta posiadające 4 miasta partnerskie (21) oraz dwa lub jedno (po 18). W zbiorze miast małych, największą liczbę miast partnerskich (9) posiadały Niepołomice (województwo małopolskie), natomiast żadnego porozumienia o współpracy nie posiadało 10 miast – były to miasta zlokalizowane w województwach kujawsko-pomorskim, warmińsko-mazurskim, mazowieckim, podlaskim i lubuskim (ryc. 1).

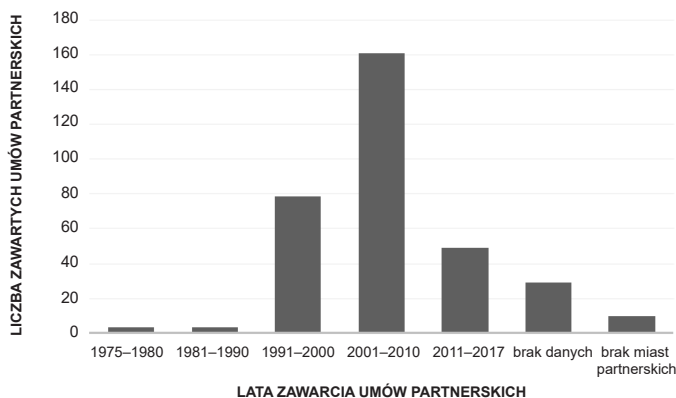

Ryc. 1. Miasta liczące od 10000 do 15000 mieszkańców w Polsce według liczby zawartych umów partnerskich (stan na 2017 r.)

Źródło: oprac. własne.

Jak wskazują uzyskane wyniki analizy ilościowej, najwyższą aktywnością wyrażoną liczbą nawiązanych partnerstw cechowały się małe miasta zlokalizowane w zachodniej Polsce oraz położone blisko południowo-zachodniej granicy państwa. Dla przykładu w województwie zachodniopomorskim samorządy miejskie średnio nawiązują 5 partnerstw, a 4 w wielkopolskim. Jednocześnie w Mazowieckiem są to średnio dwa partnerstwa na miasto, czy nawet jedno w Podlaskiem.

Biorąc natomiast pod uwagę czas zawarcia umów partnerskich należy wskazać, że ponad 160 (tj. 48% z ich ogółu) podpisanych zostało przez analizowane miasta w pierwszej dekadzie XXI wieku (ryc. 2).

Ryc. 2. Rozkład liczby zawartych umów partnerskich przez badane miasta według daty zawarcia umów (stan na 2017 r.)

Źródło: oprac. własne.

Nieznacznie niższą aktywność na polu współpracy odnotowano dla okresu 1991–2000 oraz 2011–2017. Z kolei najmniej dynamiczny okres rozwoju współpracy międzynarodowej to lata 1975–1990, kiedy zidentyfikowano jedynie kilka porozumień. Dla 29 miast nie znaleziono danych dotyczących daty podjęcia współpracy partnerskiej.

Małe miasta liczące od 10 000 do 15 000 mieszkańców swoje partnerstwa realizują przede wszystkim na kontynencie europejskim. Spośród 324 zidentyfikowanych podpisanych umów o współpracy aż 318, tj. nieco ponad 98% z nich realizuje partnerstwa z krajami europejskimi. Pozostałe 6 dotyczy obszaru Azji, w tym miast z Izraela, Chin i Gruzji. W Europie najczęstszym „współpracownikiem” badanych miast są przede wszystkim Niemcy (91 umów) (ryc. 3).

Wysoka liczba umów dotyczy również terenu samej Polski oraz najbliższej przestrzeni geograficznej kraju, tj. Ukrainy i Czech. Najmniej porozumień zawartych zostało z miastami z krajów śródziemnomorskich (z wyłączeniem Francji i Włoch), Wysp Brytyjskich oraz Białorusi, Łotwy i Estonii.

Analizując zapisy umów partnerskich należy stwierdzić, że w przypadku badanych miast najważniejszą dziedziną współpracy wyłaniającą się z podpisywanych umów jest zdecydowanie „rozwój gospodarczy” (ryc. 4).

Równie często pojawiającymi się zagadnieniami są „sport” i „kultura”. Z tymi hasłami związane są także przytaczane wymiany rozumiane jako:

- 1) wyjazdy mieszkańców lub młodzieży do miast siostrzanych;
- 2) wymiany doświadczeń, np. w zakresie zarządzania gminą;
- 3) wymiany kulturalne obejmujące prezentacje kultury kraju lub regionu (np. w formie tanecznej, muzycznej, kulinarnej);
- 4) wymiany sportowe dotyczące realizacji wspólnych imprez sportowych i rywalizacji.

Ryc. 3. Liczba zawartych umów partnerskich przez badane miasta według krajów Europy (stan na 2017 r.)

Źródło: oprac. własne.

Ryc. 4. Chmura słów ilustrująca częstość występowania dziedzin współpracy w umowach partnerskich badanych miast (stan na 2017 r.)

Źródło: oprac. własne.

Ważnym ogniwem współpracy badanych miast jest również turystyka, edukacja oraz realizacja wspólnych projektów. Nieco rzadziej przytaczanymi płaszczyznami współpracy jest działalność na rzecz ochrony środowiska czy ochrony zdrowia. Najrzadziej pojawiającymi się hasłami są pola współpracy pojmowane jako tradycyjne sektory gospodarki, tj. rolnictwo i przemysł.

Współpraca partnerska Nowego Miasta Lubawskiego

Zróżnicowana terytorialnie liczba partnerstw, czas nawiązania współpracy czy jej dominujący zakres warunkowane są przez wiele czynników. W celu identyfikacji potencjalnych zmiennych wpływających na tego typu współpracę wytypowano do badania miasto z obszaru województwa warmińsko-mazurskiego – Nowe Miasto Lubawskie. Wybór miasta do pogłębionej analizy wynikał z faktu, że to małe miasto prowadzi od wielu lat bardzo intensywną współpracę międzynarodową.

Nowe Miasto Lubawskie jest reprezentantem małych miast, które możliwość pozyskiwania własnych partnerstw uzyskały po transformacji gospodarczej. Wcześniej nielicznymi miastami partnerskimi mogły pochwalić się jedynie miasta największe (Furmankiewicz 2004).

Omawiane miasto położone jest w południowo-zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego (ryc. 1), stanowi siedzibę powiatu nowomiejskiego. W 2017 roku gminę zamieszkiwało 10097 osób.

Nowe Miasto Lubawskie obecnie ma zawarte cztery umowy partnerskie (ryc. 5). Najwcześniej zawarto umowę z gminą Hude w Niemczech w 2003 roku. Trzy lata później miasto zawarło porozumienie z Rejonem Solecznickim na Litwie, a w drugiej dekadzie XXI wieku z miastem Biełogorsk na Krymie (2013) i Okręgiem Gurjewskim z Obwodu Kaliningradzkiego (2016). Poza tym Nowe Miasto Lubawskie współpracuje z partnerami gminy Hude (Kröpelin w Niemczech, Fiume Veneto we Włoszech, Arnage we Francji) oraz gminy Fiume Veneto (Albeck w Austrii, Castelsarrasin we Francji) tworząc swoistą sieć nieoficjalnej kooperacji. Nowe Miasto Lubawskie należy również do Sieci Miast Cittaslow. Jednak najważniejsza współpraca dotyczy miast i regionów połączonych oficjalnymi umowami partnerskimi.

Jak wskazuje reprezentant Urzędu Miejskiego Nowego Miasta Lubawskiego wiele instytucji miejskich zaangażowanych jest we współpracę z miastami i regionami partnerskimi:

Szkoły podstawowe współpracują przede wszystkim w ramach wymian młodzieży szkolnej, przedszkola miejskie adaptują dobre praktyki w zakresie opieki przedszkolnej, Miejskie Centrum Kultury organizuje wspólne międzynarodowe warsztaty, a Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji międzynarodowe turnieje piłki nożnej.

Ryc. 5. Mapa partnerów międzynarodowych Nowego Miasta Lubawskiego

Źródło: oprac. własne.

Przede wszystkim jednak sam Urząd Miejski włącza się w kooperację:

Jako urząd czerpiemy dobre praktyki od naszych zagranicznych partnerów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, rozwiązań organizacyjnych czy zarządzania kryzysowego.

Nowe Miasto Lubawskie może pochwalić się zrealizowaniem wielu projektów, w szczególności we współpracy ze swoim niemieckim partnerem – gminą Hude:

W trakcie kilkunastoletniej współpracy z naszymi partnerami zrealizowaliśmy kilka dużych projektów. W kooperacji z gminą Hude przeprowadziliśmy projekt pod nazwą „Opracowanie koncepcji przeciwpowodziowej w dolinie rzeki Drwęcy” finansowany z Ministerstwa Szkolnictwa Wyższego RFN. Poza tym pozyskujemy wspólne pieniądze z Polsko-Niemieckiej Współpracy Młodzieży na coroczne wymiany młodzieży szkolnej oraz z Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej na wydarzenia związane z jubileuszem partnerstwa Hude i Nowego Miasta Lubawskiego.

Wraz z gminą Hude, Rejonem Solecznickim oraz gminą Fiume Veneto i Arnage, Nowe Miasto Lubawskie z sukcesem aplikowało o środki z programu Unii Europejskiej „Europa dla obywateli”, co zaowocowało realizacją projektu „Dokąd zmierzasz, Europo?” w latach 2016–2018. Projekt dotyczył poszukiwania rozwiązań na tematy związane z integracją europejską, kryzysem migracyjnym,

Fot. 1. Kierunkowskaz miast i regionów współpracujących z Nowym Miastem Lubawskim zlokalizowany na terenie Szkoły Podstawowej nr 3 im. Filomatów Nowomiejskich

Źródło: autorzy.

mechanizmami rozwiązywania sytuacji kryzysowych czy budowania dialogu międzykulturowego w Unii Europejskiej.

Oprócz projektów finansowanych ze środków zewnętrznych, Nowe Miasto Lubawskie przeznacza corocznie środki z budżetu samorządu na organizację lub uczestniczenie w wielu wydarzeniach, które spajają więzi pomiędzy miastami i regionami partnerskimi:

W naszym mieście organizujemy Dni Nowego Miasta Lubawskiego, na które zapraszamy naszych partnerów z zagranicy. Z drugiej strony mieszkańcy miasta biorą udział w Dożynkach w Rejonie Solecznickim, w Dniach Gurjewska. Ponadto przedsiębiorcy i przedstawiciele urzędu biorą udział w targach LandTageNord w gminie Hude.

Reprezentant Urzędu Miejskiego szacuje, że w latach 2003–2017 w wymianach zagranicznych z Nowego Miasta Lubawskiego do gmin i regionów partnerskich, brało udział około 1000 osób, natomiast w kierunku odwrotnym – około 400 osób.

Niewątpliwie ważnym zagadnieniem związanym ze współpracą partnerską jest zaangażowanie mieszkańców oraz wpływ kooperacji na ich funkcjonowanie:

Największą aktywnością w tym zakresie cechują się rodziny, które goszczą w swoich mieszkaniach rówieśników dzieci biorących udział w wymianie szkolnej. Zauważalny jest również pozytywny wpływ współpracy zagranicznej Nowego Miasta Lubawskiego na postawy społeczne mieszkańców wobec odmiennych kultur i narodowości. Obywatele chętnie włączają się w działalność charytatywną, np. na rzecz mieszkańców Biełogorska w trudnej sytuacji materialnej.

W trakcie wywiadu reprezentant miasta wskazał również na mniej pozytywne cechy współpracy:

Oczekiwania mieszkańców w zakresie współdziałania z miastami i regionami partnerskimi nie mogą być w pełni zaspokojone z uwagi na ograniczone środki finansowe w budżecie miasta na ten cel oraz coraz to większe trudności w pozyskiwaniu dofinansowania z programów i instytucji wspierających współpracę samorządów.

2.4. Podsumowanie

Pod koniec 2017 roku aż 95 na 105 miast liczących od 10 000 do 15 000 mieszkańców posiadało przynajmniej jedno miasto partnerskie. Średnio każde miasto podpisało trzy umowy partnerskie. Oznacza to, że przynajmniej w sensie teoretycznym prawie każde z analizowanych miast posiada bezpośrednią możliwość tworzenia sieci współpracy w wymiarze międzynarodowym, co zgodnie z ideą miast partnerskich prowadzi do poprawy funkcjonowania instytucji samorządowych oraz podniesienia jakości życia mieszkańców (Bielecka 2011; Meyer, Gardzińska 2014).

Istotną cechą warunkującą tworzenie partnerstw w kontekście analizowanych miast jest z pewnością położenie geograficzne. Zauważalna jest bowiem wysoka liczba kontaktów nawiązywanych z państwami z najbliższej przestrzeni geograficznej. Za J. Szewczyk (2007) tłumaczyć to należy relatywnie niskimi kosztami współpracy oraz wspólną tradycją kulturową.

Największa liczba umów została zawarta w latach 2001–2010, kiedy to Polska rozpoczęła proces integracji europejskiej, a następnie poprzez akcesję do Unii Europejskiej zacieśniła więzy z państwami członkowskimi. Kilka umów o zagranicznej współpracy między miastami zostało zawartych w dniu 1 maja 2004 r., czyli w dniu przystąpienia Polski do struktur unijnych. Polityka krajowa oraz sytuacja geopolityczna mają niezwykle istotny wpływ na aktywność samorządów na polu pozyskiwania miast partnerskich oraz utrzymywania z nimi kontaktów. Jednak, jak pokazują przykłady (por. Kalitta 2008), więzi pomiędzy lokalnymi społecznościami mogą być silniejsze niż podziały ponadnarodowe. Wydaje się również, że kontakty na poziomie lokalnym mogą stanowić przyczynę do zmiany polityki na poziomie narodowym.

Dominującym celem współpracy zawieranych umów dla lokalnych samorządów małych miast w Polsce jest rozwój gospodarczy. Równie ważna dla samorządów analizowanych małych miast jest wymiana mieszkańców (w tym wymiana młodzieży, wymiana kulturalna, wymiana sportowa). Jako dziedziny współpracy w umowach pojawia się również zakładany rozwój w sferze: edukacji, ochrony środowiska, promocji miast czy turystyki. Wskazują na to również wyniki badań

P. Trzepak i in. (2015), które identyfikują główne obszary współpracy miast małych jako: kulturę, kontakty gospodarcze i wymianę mieszkańców. Można wnioskować, że nawet najmniejsze miasta w Polsce koncentrują swoją politykę międzynarodową na kapitale społecznym i nowoczesnym rozwoju, rezygnując ze współpracy opartej na przemyśle oraz rolnictwie. Przykładem jest właśnie Nowe Miasto Lubawskie, które doskonale rozumie potrzebę wspierania rozwoju mieszkańców – dlatego co roku kilkadziesiąt osób korzysta z okazji wyjazdu zagranicznego do miast partnerskich, co procentuje w postaci chociażby zmian postaw społecznych w stosunku do odmiennych kultur i narodowości.

Potwierdza się również geopolityczna zależność dotycząca pomocy materialnej i administracyjnej (por. Szewczyk 2007; Kalitta 2008). Początkowo to Nowe Miasto Lubawskie było beneficjentem „zachodniej” pomocy od niemieckiej gminy Hude (np. projekt dotyczący koncepcji przeciwpowodziowej rzeki Drwęcy), natomiast obecnie samo oferuje pomoc dla położonego w trudnej sytuacji geopolitycznej Biełogorska na Krymie.

Pomimo często napotykanych problemów w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, miasta coraz częściej wykorzystują dla swojego rozwoju możliwości związane z tzw. projektyfikacją (Środa-Murawska i in. 2019), co również dotyczy miast małych. W Nowym Mieście Lubawskim zrealizowano szereg projektów w ramach współpracy partnerskiej, a ich efekty wykorzystywane są w celu usprawnienia funkcjonowania miasta czy zaspokojenia potrzeb mieszkańców.

Reasumując, małe miasta różnicują się w kontekście wielkości sieci współpracy mierzonej liczbą posiadanych miast partnerskich, jak również zróżnicowana jest skala przestrzenna tych powiązań. Liczba istniejących partnerstw oraz dominujące cele nawiązywanej współpracy ustalone na podstawie analizy treści umów partnerskich wskazują na bardzo duże znaczenie partnerstw dla małych miast w Polsce.

Literatura

- Bartosiewicz B., 2016, *Polityka rozwoju lokalnego w kurczących się małych miastach*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 418: 22–31.
- Bielecka M.J., 2011, *Partnerstwo terytorialne dla rozwoju regionalnego i lokalnego*, „Barometr Regionalny”, 26(4): 45–52.
- Brzozowska A. (red.), 1998, *Związki bliźniacze – współpraca międzynarodowa samorządów lokalnych*, Związek Miast Polskich, Poznań.
- Campbell E.S., 1987, *The ideals and origins of the Franco-German, sister cities movement, 1945–70*, „History of European Ideas”, 8(1): 77–95.
- Council of European Municipalities and Regions, 2010, *Table showing the number of twinnings in the wider Europe in 2010*, <http://www.twinning.org/uploads/assets/news/Number%20of%20twinning%20in%20Europe%20in%202010.pdf>

- Czapiewska G., 2011, *Współpraca partnerska miast jako instrument rozwoju samorządności lokalnej (na przykładzie miasta Słupsk)*, „Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae”, 1: 41–52.
- Dai L., 2008, *Reducing CAGE Distances through International Sister Cities: A Relational View of Strategic Alliances*, „Competition Forum”, 6(1): 168–181.
- Faliński S., 2019, *Współpraca międzynarodowa miasta na prawach powiatu. Przykład Płocka*, „Studia z Polityki Publicznej”, 3, Szkoła Główna Handlowa: 109–125.
- Furmankiewicz M., 2001a, *Związki partnerskie sudeckich miast, Pielgrzymy. Informator krajoznawczy poświęcony Sudetom*: 132–139.
- Furmankiewicz M., 2001b, *The international partnership relations of Polish municipalities – an example of Lower Silesia*, [w:] Koter M., Heffner H. (red.), *Changing role of border areas and regional policies*, Instytut Śląski, Łódź–Opole: 105–114.
- Furmankiewicz M., 2004, *Międzynarodowe związki partnerskie gmin Dolnego Śląska*, „Studia nad Rozwojem Dolnego Śląska”, 24(3): 30–43.
- Gabryšová M., Ciechomski W., 2018, *Współpraca międzynarodowa i rozwój euroregionu na przykładzie przygranicznych miast Cieszyn i Czeski Cieszyn*, „Zeszyty Naukowe. Organizacja i Zarządzanie”, 129, Politechnika Śląska: 89–103.
- Galaskiewicz J., 1997, *An Urban Grants Economy Revisited: Corporate Charitable Contributions in the Twin Cities, 1979–81, 1987–89*, „Administrative Science Quarterly”, 42(3): 445–471.
- Hałas K., Porawski A., 2003, *Miasta i Gminy Bliźniacze*, Urząd Komitetu Integracji Europejskiej, Warszawa.
- Heffner K., 2016, *Obszary wiejskie i małe miasta: czy lokalne centra są potrzebne współczesnej wsi?*, „Studia Ekonomiczne”, 279, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach: 11–24.
- Horton D.S., 1990, *Voluntary inter-cultural exchange and understanding groups: The roots of success in US sister city programs*, „International Journal of Comparative Sociology”, 31(3–4): 177–192.
- Jayne M., Hubbard P., Bell D., 2013, *Twin Cities: Territorial and Relational Geographies of ‘Worldly’ Manchester*, „Urban Studies”, 50(2): 239–254.
- Kaczmarek M., 2000, *PRL-owska wizja partnerstwa bez partnerów. Cz. I: Z dziejów współpracy partnerskiej Wrocławia z Wiesbaden w latach Polski Ludowej*, „Rocznik Wrocławski”, 6: 107–142.
- Kalisiak-Mędelaska M., 2013, *Idea miast partnerskich. Przykład Łodzi*, „Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu”, 296: 113–128.
- Kalitta E., 2008, *Rola miast partnerskich w budowaniu przyjaźni między narodami. Przykład Chojnic*, „Samorząd Terytorialny”, 12: 25–36.
- Kalitta E., 2012, *Związki partnerskie jako forma współpracy jednostek samorządu terytorialnego w świetle prawa krajowego, unijnego i międzynarodowego*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, 4: 37–50.
- Koćwin L., 1993, *Polityczne determinanty polsko-wschodniemieckich stosunków przygranicznych 1949–1990*, Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
- Konecka-Szydłowska B., 2014, *Socio-economic situation of small towns of the Poznań agglomeration*, [w:] Kwiatek-Sołtys A., Mainet H., Widermann K., Edouard J.C. (red.),

- Small and medium towns' attractiveness at the beginning of the 21st century*, Ceramac, Clermont-Ferrand: 133–146.
- Kwiatek-Sołtys A., 2004, *Małe miasta województwa małopolskiego w okresie transformacji systemowej*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Kraków.
- Meyer M., Gardzińska A., 2014, *Znaczenie współpracy podmiotów samorządowych w procesie kreowania transgranicznego produktu turystycznego (na przykładzie województwa zachodniopomorskiego i Meklemburgii – Pomorza Przedniego)*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Turystyki”, 27(3): 209–225.
- Musiał W.J., 2012, *Bilateralna współpraca gmin na przykładzie Białegostoku i Grodna*, „Białostockie Studia Prawnicze”, 12: 219–229.
- Nijander-Dudzińska A., 2014, *Kultura polityczna elit w miastach partnerskich pogranicza Polski, Słowacji, Węgier i Ukrainy. Koncepcja badań*, „Politeja”, 27(1): 327–346.
- Oakes J.M., Forsyth A., Schmitz K.H., 2007, *The effects of neighborhood density and street connectivity on walking behavior: the Twin Cities walking study*, „Epidemiologic Perspectives & Innovations”, 4: 16.
- Parszewski K.K., 2006, *Współdziałanie z regionami innych państw samorządu terytorialnego na przykładzie miasta Ostrołęki*, „Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego”, 20: 35–50.
- Piotrowska-Marczak K., 2010, *Uwarunkowania współpracy międzynarodowej jednostek samorządu terytorialnego*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Usług”, 61: 299–307.
- Sitek S., Zuzanska-Żyśko E., 2014, *Small Towns in Metropolitan Silesia Region in the Context of Commuting to Work*, [w:] Kwiatek-Sołtys A., Mainet H., Widermann K., Edouard J.C. (red.), *Small and medium towns' attractiveness at the beginning of the 21st century*, Ceramac, Clermont-Ferrand: 269–286.
- Stręk Ł., 2005, *Wrocław i Lwów jako Miasta Partnerskie*, „Zeszyty Naukowe Koła Wschodnioeuropejskiego Stosunków Międzynarodowych”, 4: 53–60.
- Szewczyk J., 2007, *Zagraniczne związki partnerskie polskich samorządów miast, powiatów i województw*, „Prace Geograficzne”, 117: 259–273.
- Środa-Murawska S., 2019, *Rozwój oparty na sektorze kultury. Doświadczenia średnich miast w Polsce*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Toruń.
- Środa-Murawska S., Grzelak-Kostulska E., Dąbrowski L.S., 2019, *The phenomenon of trend in project-making: Contemporary perspectives*, [w:] Dymitrow M., Ingelhaug K. (red.), *Anatomy of a 21st century sustainability project: The untold stories*, Mistra Urban Futures, Chalmers University of Technology, Gothenburg: 63–70.
- Trzepacz P., Płaziak M., Więclaw-Michniewska J., 2015, *Geografia współpracy międzynarodowej polskich miast*, [w:] Trzepacz P., Więclaw-Michniewska J., Brzosko-Sermak A., Kołós A. (red.), *Miasto w badaniach geografów*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków: 375–389.
- Zelinsky W., 1990, *Sister city alliances*, „American Demographics”, 12: 42–45.
- Zelinsky W., 1991, *The Twinning of the World: Sister Cities in Geographic and Historical Perspective*, „Annals of the Association of American Geographers”, 81(1): 1–31.

Zygierewicz A., 2004, *Programy pomocowe UE na rzecz współpracy miast*, Informacja Biura Studiów i Ekspertyz, 1072.

Żelazo A., 2001, *Samorząd gminny w stosunkach międzynarodowych. Pierwsze przybliżenie*, „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, 2: 21–60.

Historia artykułu

Data wpływu: 30 października 2019

Data akceptacji: 31 grudnia 2019